

Kiezen of delen?

Het gebeurt blijkbaar nog steeds, het kiezen van partijen. Gewoon op tv. Ook nog tijdens de gymles? Hoe zit het met het veilige pedagogische klimaat?

TEKST STEEF KRAAN

Voorbeeld op tv

Onlangs gezien op tv: 'The big music quiz', spelshow onder leiding van Umberto Tan. Van de acht BN-ers moeten er op een gegeven moment twee teams gevormd worden. De teamcaptains zijn bekend en mogen kiezen uit de zes overgebleven BN'ers. Dit is wat er gebeurt. Belle (Perez) en Soundoz (el Ahmadi) zijn de teamcaptains (ze waren de beste in de voorronde) en gaan een team samenstellen. Belle mag als eerste kiezen. Tot er nog twee over zijn en dan hoor je het volgende: (volwassen mensen) "Dit lijkt wel de gymles van vroeger (Leo Alkemade), heel vervelend" (Nicolette Kluijver). "Voelt het ook zo?" (Umberto). Nicolette wordt als laatste gekozen en Leo blijft over en moet naar het andere team. Leo is 'gespeeld' boos? "Waarom niet eerder?" "Mag ik nog meedoen?" Iedereen uit de twee panels inclusief Umberto lachen het weg. Dan volgt er nog een vraag van Umberto: "Belle, ben

▼
Partijen maken door docent?

je tevreden over het team dat je hebt gekozen?"

Belle: "Ja heel tevreden", Umberto: "Ook met Nicolette?". "Ja, wrijf het nog een keer in".

Spelbedoeling

Hoe zit dat dan met partijen en het bij elkaar horen? De ervaring leert dat jonge leerlingen (kleuters, groep 3 en 4) graag bij vriendje/vriendinnetje in de ploeg zitten. Als zij een medespeler mogen kiezen ('maak een tweetal') dan kiezen zij op niet op kwaliteit van bewegen maar op kwaliteit van 'samen hebben wij het leuk'. De oudere leerlingen (groep 5 en verder) kiezen bij dezelfde opdracht een medespeler waar zij het natuurlijk wel goed mee kunnen vinden maar vooral ook eentje die qua niveau van bewegen bij hen past. Op oudere leeftijd is het ook afhankelijk van de

spelbedoeling hoe je je medespeler kiest.

Er bestaat een mooi filmpje van Van Kooten en De Bie getiteld 'pingpong'.

<https://www.youtube.com/watch?v=PKOqi2rb-eE>.

▲ *Partijen maken door leerlingen?*

Hierin komt duidelijk het verschil in spelbedoeling en instelling van de spelers naar voren van Van Kooten en van De Bie en deze verschilt nogal. Het verschil (kijk het fragment, 5 minuten) tussen 'pingpong en pretpong' is herkenbaar. Er zijn gelukkig leerlingen die 'gewoon willen spelen' en er zijn er die per se willen winnen. Bij het werken met tweetallen kunnen de verschillen in spelbedoeling bestaan per tweetal. Bij het werken in grotere groepen wordt bijna altijd 'tegen elkaar' gespeeld. Dan komt winnen en verliezen om de hoek kijken en wordt het pingpong.

De kiezers

De leerlingen die mogen kiezen zijn vaak de betere spelers. Zij zijn bij het kiezen dominant, bepalen wie bij wie gaat horen. Ze bepalen de 'rangorde' voor de activiteit van de klas. Met hun autonomie zit het wel goed. Dit wordt ook gevoed door de leerkracht die hen (weer) laat kiezen. Als je mag kiezen kies je eerst de sterkste speler die jouw team sterk maakt. Naar mate er minder leerlingen over blijven verschuift het perspectief van de kiezer van 'wie maakt mijn team tot een sterk team' naar 'wie verzwakt mijn team het minst'.

De wachters

Wie niet mag kiezen moet wachten tot ze gekozen worden. Je hebt dan een rol waar je je in moet schikken. Er wordt voor jou bepaald bij

wie je gaat horen. Als je vroeg gekozen wordt dan voel je je competent omdat je er dan meer bij hoort. Word je laat gekozen dan voel je je minder competent omdat je (en dat wordt uitvergroott voor de gehele klas) tot de minder goede spelers behoort. Word je als laatste gekozen dan voel je je er helemaal niet meer bij horen. Je wordt dan als het ware gedooft binnen de partij.

Partijen laten kiezen door de leerlingen?

Er worden argumenten aangedragen die geldig lijken voor het partijen laten kiezen door leerlingen. We willen gelijkwaardige partijen. Inderdaad, de leerlingen kennen het niveau van hun medeklasgenoten. Wie is de beste en wie is er minder goed? Als je ze laat kiezen krijg je partijen van gelijke sterkte. Soms wordt dan met kiezen gestopt tot er nog acht leerlingen over blijven. De laatste acht delen zichzelf in of de laatste acht worden ingedeeld door de leerkracht zelf. Mijn advies: niet doen, het blijft hetzelfde, er blijven leerlingen over.

Een ander argument is het vergroten van de autonomie van de leerlingen. Helaas, middels kiezen lukt dit niet, alleen voor de leerlingen die mogen kiezen, maar die zijn vaak al autonoom genoeg. We willen ook graag dat de leerlingen verantwoordelijk zijn voor (een deel) van de gymles. Ja, dat is een mooi streven maar wij

▲ *Leerkracht deelt zelf groepen in voor een veilig pedagogisch klimaat*

blijven eindverantwoordelijk en zeker ook voor het pedagogisch klimaat en de individuele emotionele veiligheid van iedere leerling. Dit proberen we zo goed mogelijk te doen, maken fouten, maar niet deze fout waarbij je de leerlingen partijen laat kiezen. Je weet op voorhand dat het voor een aantal leerlingen emotioneel onveilig wordt.

Partijen maken, wat wel te doen

Een aantal voorbeelden van het maken van partijen waar de leerkracht de regie voert en die op voorhand niet schadelijk is voor de minder goede bewegers:

- de docent deelt in
- gebruik de app: teamshaker. Deze app verdeelt zelf de teams. Je voert natuurlijk eerst alle leerlingen van tevoren in. Dit kan alleen als het niet erg is als de partijen van ongelijke sterkte zijn. Dan is afnummeren dus net zo goed omdat dat ook willekeurig leerlingen in partijen indeelt. Het is voor de leerlingen wel een andere manier waarvan ze in ieder geval weten dat jij er geen invloed op hebt. Soms dus wel handig om te gebruiken
- als je twee partijen nodig hebt, laat je de leerlingen een maatje kiezen, een van de twee doet een lint om. Eerst een andere spelvorm in tweetallen doen. Daarna horen alle lintjes bij elkaar en je hebt twee zelfgekozen gelijkwaardige partijen. Dit kan je echter maar weinig doen, omdat als ze het kennen ze andere maatjes gaan kiezen.

Waarom de leerkracht kiest

Allereerst moet het besef er zijn of ontstaan bij de mensen die de leiding hebben dat je middels het door leerlingen partijen laten kiezen een aantal leerlingen beschadigt. Als je altijd hebt mogen kiezen (gymleerkrachten, de betere bewegers) ken je het gevoel vaak niet dat je bekruipt als je nog als laatste of een van de laatsten op de bank zit. Dan zou je misschien eerder geneigd zijn om partijen te laten kiezen dan als je dit gevoel wel kent of je je dit goed kan voorstellen. Toch gaat er veel mis als er partijen gekozen mogen worden. In het basisonderwijs, op het voortgezet onderwijs en zoals uit bovenstaand voorbeeld blijkt, ook in de wereld van volwassenen.

Het gevoel van eigenwaarde wordt tenietgedaan. Het zorgt voor (zie voorbeeld boven) voor boosheid, teleurstelling. Het zorgt volgens mij ook voor een afkeer van de gymles, voor een afkeer van bewegen in groepen en misschien wel van een afkeer van bewegen op zich. Het is niet bevorderlijk voor het zelfbeeld van de leerling. Het 'laat' of als laatste gekozen worden is voor de leerling zelf (maar ook voor zijn medeleerlingen) een bevestiging van het 'niet kunnen'. Het beeld dat dit oproept bij de leerlingen die dit ondergaan hebben blijft hen een leven lang bij. ('het lijkt wel een gymles van vroeger'). De leerkracht deelt dus zelf de groepen in. Heeft de regie hierover. Je kent je leerlingen. Je weet wie bij wie wel en geen goede combinatie vormen. Je zorgt voor niet allen een fysiek veilig- maar vooral ook een emotioneel veilig pedagogisch klimaat.

Kernwoorden

partijen kiezen, teamindeling., pedagogisch klimaat in gymles

Contact

kraan.s@hsleiden.nl

Foto's

Hans Dijkhoff